

VALAHOL EURÓPÁBAN

MUSICAL KÉT RÉSZBEN RADVANYI GEZA AZONOS CÍMŰ FILMJE ALAPJÁN

KOLOZSVÁRI MAGYAR
OPERA
MAGHIARĂ CLUJ

STAGIUNEA 2012/2013-as OPERAÉVAD

UNDEVA ÎN EUROPA

MUSICAL ÎN DOUĂ ACTE, TITRĂT ÎN LIMBA ROMÂNĂ

ZENESZERZŐ: DÉS LÁSZLÓ
DALSZÖVEGEK: NEMES ISTVÁN
SZÖVEGKÖNYV: BÖHM GYÖRGY,
KORCSMÁROS GYÖRGY, HORVÁTH PÉTER

A FILMRŐL, AMELY A MUSICALT IHLETTE

A *Valahol Európában* című, 1947-ben készült film előkelő helyen szerepel a magyar filmtörténetben: 2000-ben a filmkritikusok beválasztották a tizenkét legjobb magyar filmet tömörítő *Új budapesti tizenkettő* közé. Sikere, mondanivalójának aktualitása megjelenésétől kezdve napjainkig töretlen, üzenete elévülhetetlen, hiszen a humanizmust, szabadságvágyat és az ember béke iránti elkötelezettségét állítja szembe a társadalmat és minden erkölcsi értékrendet maga alá temető háborúval. Kiutat keres a kiúttalanságban. És talál is: a világháborús pusztítást ártatlanul elszenvedő fiatalság erkölcsi felemelkedése a megújulásra kész társadalom jelképe.

Radványi filmje a világháború után megújult magyar filmgyártás jelképesé vált alapműve. Tematikailag elsősorban a világháború pusztításaiból, a világtörténelem letragikusabb, globális méretű összecsapásának maradványaiból építkező német Trümmerfilmmel (romfilm) rokonítható, melyben a fizikailag és morálisan is életben maradtak feladata az új világ felépítése. Ez természetesen egy sor kérdést is felvet, melyek közül a rendező szerint a legégetőbb az, hogy a romok fölött hogyan hidalható át a háborúért felelős és az azt ártatlanul elszenvedő generációk közötti ellentét.

„Felnőtt. Ellenség. Könyörgöm, akasszuk fel!” – sikítja a film egyik gyerekszereplője, mikor a hontalan és lopásból tengődő gyerekcsapat rejtékhelyén, egy romos várban rátalál későbbi jótevőjére, Simon Péter karmesterre.

A film szereplői tehát a második világháború során elárvult, bandákba verődött gyerekek, kiket a bombázások következtében romba dőlt, javítóintézetből szökött Hosszú vezet. Lopásból, fosztogatásból élnek, és hamarosan körözést adnak ki ellenük. Romantikus és egyben szimbolikus jelentőségű, hogy menedéket egy dombtetőn álló elhagyatott várban, a már fent említett Simon Péternél, a világtól megundorodott és attól elmenekült egykori karmesternél találnak. Idővel nem csak hogy felenged a gyerekcsapat karmester iránti távolságtartó idegenkedése, hanem – annak ellenére, hogy Simon felnőtt – a gyerekek megkedvelik őt. Visszahozza az emberi létbe, a társadalomba az elvadult gyerekbandát, megtanítja őket arra, hogy létünk legfőbb értéke a szabadság: „...ez nem gyerekjáték. Ez a felnőttek kedvenc játéka. Ha ezt el akarják venni tőlük, mindig nagy baj támad a világban... A szabadság az, hogy ha nem kényszerítik az embert szenvedésre, rosszra, mások bántására.” Ezen a ponton a borzalmakba és a létfenntartáshoz szükséges lopásba belefáradt gyerekcsapat morális felemelkedése a társadalom, az emberi civilizáció újbóli felemelkedését hivatott szimbolizálni.

A film cselekménye azonban tovább szövődik, immár a szabadság szellemének dicsőítésében: a gyerekek és Simon a Marseillaise-t fütyülve együtt hozzák rendbe a roskadozó várat. A szabadságot azonban nem csak megélni lehet, hanem meg is kell védeni: korábbi garázdaságaikért felnőttek üldözik őket, akiket a gyerekcsapat időlegesen feltartóztat, bár egyik társuk, Kuksi elvesztése árán. Látszólag kilátástalan helyzetükből a gyerekeket Simon Péter menti meg, aki a városból olyan rendelkezést hoz, amely felmenti őket a büntetések alól, és a kastélyt is az ő rendelkezésükre bocsátja.

Radványi Géza: a film rendezője

Radványi Géza 1907-ben született Kassán, Márai Sándor költő testvéreként. Kossuth-díjas magyar filmrendező, vágó, forgatókönyvíró, főiskolai tanár, író, publicista. 1922-ben a *Kassai Napló*ban jelent meg első novellája. A Népszövetségnél újságíróként, illetve riporterként dolgozott Európa több városában. 1933-tól rendezőasszisztens, forgatókönyvíró volt különböző, főként német és francia filmgyárakban. Feleségül vette Tasnady Fekete Mária filmszínésznőt, aki több későbbi filmjében szerepelt. Tanított a budapesti Színművészeti Akadémián. Több ízben forgatott Franciaországban, valamint a müncheni Filmművészeti Főiskola tanára is volt.

A Valahol Európában musicalről

Radványi Géza azonos című filmje alapján 1995-ben született meg a musicalváltozat, melynek zenéjét Dész László szerezte, dalszövegeit Nemes István, a szövegkönyvet pedig Böhm György, Korcsmáros György és Horváth Péter írta. A musical követi a film történetét, a szereplők is ugyanazok. A darab, amelyet immár kultmusical gyanánt méltatnak a kritikusok, tartós sikert aratott, s máig rokonzenes ábrázolatát adja Dész László zeneszerzői erényeinek.

„Ez értékes zenés mű, Dész László eredeti és magas mércéje szerint megírt alkotás. Nem klisék szerinti sem a zene, sem a történet – mondja a darabról Mácsai Pál színművész. – A zene – klasszikus és könnyűzene is – életem része, és bár a musical műfaja nem jellemző a pályámra, ebben az előadásban szívesen veszek részt. A *Valahol Európában* nem szórakoztatóipari mű, hanem eredeti mondanivalójával közös emlékezetünk része.” (*port.hu*)

Dés László: a musical zeneszerzője

Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas magyar előadóművész, dzsesszzenész. Dalszövegíróként és zeneszerzőként is dolgozik, több magyar film zenéjét köszönhetjük neki, mint a *Nyom nélkül*, *Szerelem első vérig*, *Szerelem második vérig*, *Sose halunk meg* stb. Emellett ismert musicalek szerzőjeként vált ismertté: *Valahol Európában*, *A dzsungel könyve*. A *Valahol Európában* musical bemutatóját követő évben elnyeri a Színikritikusok Díját, valamint a Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztjét. Dés az azon kevés zenészek egyikének tartják, akiket a szakma, a kritikusok és a közönség is egyaránt tisztel.

Béres László: az előadás rendezője

Béres László 1972-ben született Kolozsváron. A Babeş–Bolyai Tudományegyetemen szociológusi, majd Bukarestben a I. L. Caragile Színház és Filmművészeti Egyetemen színházrendezői oklevelet szerzett. Rendezett román és magyar nyelven egyaránt, zenés produkción át abszurd darabig, bábelőadástól vizuális esszéig, a klasszikus vígjátéktól a táncszínházig számos műfajban Szolnokon, Sepsiszentgyörgyön, Bukarestben, Nagyváradon, Karácsonkőn, Szatmárnémetiben, Csíkszeredában, Székelyudvarhelyen stb. 2005 és 2012 között a gyergyószentmiklósi Figura Stúdió Színház igazgató-főrendezője volt.

Jelentősebb díjai: *Legjobb nem hagyományos előadás* díja a kolozsvári Zaharia Barosan Rövidszínház Fesztiválon a kolozsvári Maszkura Diákszínjátszó Csoport *Apage* c. előadásáért; *Legjobb előadás* díja a Sepsiszentgyörgyi Concordia Fesztiválon a kolozsvári Maszkura Diákszínjátszó Csoport Alfred Jarry *A láncra vert Übű* c. előadásáért; *Zsűri különdíja* a 2001 júniusában megrendezett kisvárdai Határon Túli Magyar Színházak Fesztiválján a Ramón del Valle Inclán *Vérkötelék táncjáték árnyalatokkal* c. előadás megrendezéséért; *Közönségdíj* a 2001 szeptemberében Gyergyószentmiklóson megrendezett Romániai Kisebbségi Színházak Kollokviumán Petőfi Sándor: *A helység kalapácsa* előadásáért, *A legjobb rendezés* díja a *Rókajáték* c. előadásért a Romániai Kisebbségi Színházak Kollokviumán (2007).

Béres Lászlót kérdeztük:

Mennyire mozog otthonosan a musical műfajban? Milyen élmény volt megrendezni a Valahol Európában, amely igazi kultmusicalként van számon tartva?

- Úgy érzem, izgalmas műhöz nyúlhattam, hiszen a musical nagyon kötött műfaj, viszont a *Valahol Európában* egy remekül megírt színpadi darab, úgy is szoktam emlegetni, mint magyar Broadway-musical. A két bandavezér, Hosszú és Éva között kialakuló szerelem a klasszikus musicalekre jellemző dramaturgiai fogásokat idézi, a mű értékét azonban emeli az a tény, hogy mégsem marad meg a happy end-es befejezésnél, hiszen a vég tragikus – a főszereplő kisfiúnak, Kuskinak meg kell halnia –, ráadásul erőteljes társadalmi kritikát is tartalmaz. Az előadást igyekeztünk a kortárs színház eszközeivel megszólaltatni, mai játéktílusban színre vinni. A szöveg változatlan maradt, de a látványos, helyzetből építkező mozgás, valamint a nagyon sok beépített kellék sajátos jellemzője ennek a produkciónak.

A kiváló alkotók, színészek és a 33 lelkes gyerekszereplő fantasztikus hozzáállása nélkül nem jöhetett volna létre. A gyerekekkel való munka a próbafolyamat alatt – véleményem szerint – kifejezetten üdítő hatással volt mindannyiunk számára.

A történet a II. világháború ideje alatt játszódik, mitől lesz ma is aktuális?

- Annak ellenére, hogy a történet a második világháború idején játszódik, ma is aktuális. Különösebb erőfeszítés nélkül vonható párhuzam az akkori statáriális állapotok és a mai pénz- és érdekhajszoló társadalom között. A haszonvágy és az érvényesülés kitaposása ösztönlények szintjére silányít le bennünket. Ma ugyanúgy farkastörvények uralkodnak, csak más okok miatt. A tragédia kapcsán felmerül a felnőttek felelőssége, de ugyanakkor a gyerekeké is, akik bandából szép lassan csapattá avanzálnak, a farkastörvényektől eljutnak az összetartozásig: adott pillanatban felelősséget vállalnak önmagukért, a cselekedeteikért és társaikért. Egyfajta felnőtté válás ez. A zeneszerző és karmester, Simon Péter

alakja pedig a huszonegyedik századi értelmiségi felelősségvállalás kérdését is felveti: megtehetjük-e, hogy strucc módjára a homokba dugjuk a fejünket, figyelmen kívül hagyva a körülöttünk zajló eseményeket? Felnőttként és értelmiségiként igenis felelősek vagyunk a mellettünk élő gyerekekért. A filmhez képest az előadás kevésbé szól a háború borzalmairól, inkább az ember helyzetét veszi górcső alá, a gyerek, a felnőtt és az értelmiségi szemszögéből.

Mit gondol, mi a musical fő üzenete?

- Nem lehet csak úgy kivonulni a világból, elbújni az elefántcsonttornyunkba, egy Isten háta mögötti helyen, és úgy tenni, mintha nem lenne közünk a körülöttünk zajló társadalmi eseményekhez. A zord valóság előbb-utóbb utánunk jön, és kiosztja a maga pofonjait. A szembe-sülés kijózanító és elkerülhetetlen... Felelősséggel tartozunk a jelennek, sőt a jövőnek is. Gyerekeink holnap azt az életet élik, amelynek az alapjait ma teremtjük meg, és úgy, ahogyan tőlünk látják. Nyelvük, kultúrájuk, értékrendjük alapjait a velünk való találkozásokból építik.

Lejegyezte: Kardos Kinga

Gyerekszereplők: a lelkes csapat

Többen most fogtok először színpadra állni, nagyközönség előtt megmutatkozni. Mit jelentett nektek a próbafolyamat?

- A próbafolyamatban munka is volt, szórakozás is, teljesen feltöltött életkedvvel. Talán az egyik legjobb része az volt, hogy betekintheztünk a színjátszás világába egy olyan oldalról, ami eddig teljesen ismeretlen volt számunkra. Látva a művészek megfeszítő munkáját, sokkal jobban tiszteljük őket, mint eddig.

Mi jelentett nehézséget a felkészülésben?

- Egyetlen nehézségként a hosszú próbákat említenénk, volt, amikor nehezebben egyeztettük össze az iskolai feladatokkal. Mindez azonban eltörpül a munkafo-

lyamat színessége, izgalma mellett, megfogott minket a történet, a zene, szépen formálódtak a karakterek.

Mit gondoltok, kiknek szól ez az előadás?

- Mindenkinek ajánljuk, aki szeretne egy mozgalmas, zenével teli, humoros, de egy kicsit mégis szomorú előadást megnézni, időseknek és fiatalnak egyaránt látnia kell. Sokat dolgoztunk vele, jó előadás született.

Adorjáni Csenge, Ábrahám Gellért, Sárosi Áron, Bogdán Farkas, Jenei Erzsébet és még sokan mások

Lejegyezte: Kardos Kinga

„Undeva în Europa”, de la film la musical

Undeva în Europa este subiectul generos, care deschide 'n' abordări, aplecări responsabile asupra artelor spectacolului în toate dimensiunile lor, toate interesante și de cunoscut. Am să le abordez într-o ordine a lor, logică și firească, de la film la musical, date relevante despre regizori, realizatori, compozitori.

Filmul „Undeva în Europa” a avut premieră la 19 noiembrie 1948, Viena. În numai cinci ani va fi lansat oficial în Franța (februarie 1949), Statele Unite (octombrie 1949), Suedia (martie 1950), Danemarca (septembrie 1950), ex RFG (septembrie 1951), Japonia (februarie 1952), fiind pretutindeni bine primit. Nu întâmplător, filmul lui Radványi Géza a fost votat și plasat de regizorii, producătorii și criticii de film din Ungaria în 12 Best Hungarian Films (2000).

Radványi Géza (Kosice, 1907 – Budapesta, 1986) – regizor, scenarist, producător, scriitor, publicist, editor, profesor – rămâne o figură emblematică a cinematografilei ungare. A regizat 23 de filme (debutul în 1940, „Castelul din Ardeal”), a scris scenariul altor 22 de filme, a colaborat cu nume mari ale cinematografilei europene. Pentru „Undeva în Europa”, Radványi Géza a avut alături o echipă experimentată.

Nu voi insista asupra temei, anii celui de al doilea război mondial. Vă propun un singur citat: „Libertate este atunci când nu suferi, când nu ești obligat să faci lucruri oribile de care să-ți fie rușine mai târziu, când nu rănești pe nimeni” (Simon Péter).

Musicalul „Undeva în Europa” poartă o semnătură inconfundabilă, cea a compozitorului Dés László (Budapesta, 1954). Absolvent al Conservatorului „Bartók Béla” (specializări în clarinet, sax și tenor, pian, compoziție), Dés László s-a impus relativ repede prin multiplele sale preocupări muzicale, reținând muzică de film („Vanishing”, „Farmacia”, „Samba”), muzică de teatru, jazz, simfonic și cameral, musical („Undeva în Europa”, 1995; „Cartea Junglei”, 1996).

Important este și altceva. Faptul că de la o stagiune la alta avem bucuria înnoirii repertoriului Operei Maghiare din Cluj-Napoca, ceea ce face ca stagiunile să fie tot mai interesante. Musicalul este deja un pariu câștigat, și „Undeva în Europa” este argumentația supremă.

Demostene Șofron

KOLOZSVÁRI MAGYAR OPERA MAGHIARĂ CLUJ

VALAHOL EURÓPÁBAN

Undeva în Europa

Musical két felvonásban Radványi Géza és Balázs Béla filmje alapján /
Musical în două acte

Zeneszerző / Muzica: Dés László

Dalszövegek / Versuri: Nemes István

Szövegkönyv / Libret: Böhm György, Korcsmáros György, Horváth Péter

Vezényel / Dirijor: Kulcsár Szabolcs

Simon Péter	Ádám János
Hosszú	Farkas Loránd
Suhanc / Éva	Kerekes Mária
Ficsúr	Laczkó V. Róbert
Szeplős	Marosán Csaba
Egyenruhás	Szilágyi János / Madarász Lóránt
Sutyi	Rigmányi István
Tanító	Mányoki László
Leventeoktató	Gergely Elek
Tróger, Sofőr	Kovács Ferenc
Bálint	Rétyi Zsombor

A gyerekcsoport / Copii

Kuksi	Ábrahám Gellért / Sárosi Áron
Pötyi	Szélyes Nóra / Jenei Eszter
Professzor	Jakab Ádám Gergő / Horváth Márton
Csóró	Bogdán Farkas / Mostis Balázs

Adorjáni Csenge, Albert Eszter, Ábrahám Dóra, Bács Tímea, Benkő Lilla, Gorzó Boglárka, Jenei Brigitta, Jenei Erzsébet, Könczey Ágota, Lónhart Csenge, Márton Ildikó Beáta, Miklósi Hunor, Nagy Gellért, Pánczél Kata, Petrov Áron, Radó Noémi, Rázmán Orsolya, Sánta Orsolya, Sógor Bence, Sógor Dénes, Szász Botond, Szenkovics Dávid, Tonk Bence Márton, Tulogdi Szűcs Botond, Vincze Csenge

Közreműködik a KMO ének-, zene és balettkara Orchestra, corul și ansamblul de balet al OMC

Díszlet- és jelmeztervező / Scenografia și costume: Cristian Gătina
Koreográfus / Coregraf: Jakab Melinda

Karigazgató / Maestru de cor: Kulcsár Szabolcs

Hangversenymester / Concert-maestru: Barabás Sándor, Ferenczi Endre

Ügyelő / Regia tehnică: Gálffy Erzsébet, Venczel Péter

Súgó / Sufleur: Terebesi Bea

A tervező munkatársa / Asistent design: Venczel Attila

A rendező munkatársa / Asistent regie: Venczel Péter

Rendező / Regia: Béres László

A bemutató időpontja / Data premierei: 2013. 05. 16., ora 19 órától

Felelős kiadó: Szép Gyula • Szerkesztő: Szabadi Péter, Kardos Kinga
Grafika: Könczey Elemér • Címlapfotók: Biró István • Fotók: Laczkó V. Róbert
Nyomdai előkészítés: IDEA PLUS • Műszaki szerkesztés: Kolcza Mátyas Barna
Nyomdai munkálatok: IDEA DESIGN & PRINT, igazgató: Nagy Péter